บทที่ 5
สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาระบบการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนที่เพิ่มความถูกต้องโดยใช้สารสนเทศจากผู้มีส่วนได้เสีย โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะคือ (1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบของระบบการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ที่เพิ่มความถูกต้องโดยใช้สารสนเทศจากผู้มีส่วนได้เสียในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2) เพื่อสร้างระบบการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนที่เพิ่มความถูกต้องโดยใช้สารสนเทศจากผู้มีส่วนได้เสียในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (3) เพื่อทดลองใช้ระบบ และ (4) เพื่อปรับปรุงและนำเสนอระบบ

วิธีดำเนินการวิจัย แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้ (1) ศึกษาองค์ประกอบที่สำคัญของระบบการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนที่เพิ่มความถูกต้องโดยใช้สารสนเทศจากผู้มีส่วนได้เสีย (2) สร้างระบบ (3) ทดลองใช้ระบบ (4) ปรับปรุงและนำเสนอระบบ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบของระบบการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนที่เพิ่มความถูกต้องโดยใช้สารสนเทศจากผู้มีส่วนได้เสีย กลุ่มตัวอย่างคือ ครูที่ประสบผลสำเร็จในการสอนได้แก่ ครูที่ได้รับรางวัลในการจัดการเรียนการสอนหรือครูชำนาญการ หรือครูผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 60 คน และครูที่ยังไม่ได้รับรางวัลหรือมีตำแหน่งทางวิชาการดังกล่าวจำนวน 60 คน เป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสารสนเทศการเรียนการสอนที่ครูต้องการและลักษณะอาการหรือการปฏิบัติของครูที่มีอคติ 4 (รัก หลง ชัง กลัว) เกี่ยวกับตนเองและการจัดการเรียนการสอนของตน ครูผู้สอน 10 คน คัดเลือกรายการสารสนเทศการเรียนการสอนที่สำคัญและครูต้องการซึ่งผู้วิจัยสรุปไว้เป็นรายข้อ รวมกลุ่มตัวอย่าง 130 คน

ขั้นตอนที่ 2 สร้างระบบการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนที่เพิ่มความถูกต้องโดยใช้สารสนเทศของผู้มีส่วนได้เสีย กลุ่มตัวอย่างคือ ครูที่ประสบผลสำเร็จในการจัดการเรียนการสอน 3 คน และครูที่ยังไม่ได้รับรางวัลเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนหรือยังไม่ได้เป็นครูผู้เชี่ยวชาญหรือครูผู้ชำนาญการ 3 คน ที่ผู้วิจัย สังเกตการสอนและสัมภาษณ์เพื่อศึกษาแนวการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนของครู รวมกลุ่มตัวอย่าง 6 คน

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้ระบบการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนที่เพิ่มความถูกต้องโดยใช้สารสนเทศจากผู้มีส่วนได้เสีย ระยะที่ 1 (ทดลองนำร่อง) กลุ่มตัวอย่างคือ ครูผู้สอนจำนวน 25 คน นักเรียน 196 คน ผู้บริหารโรงเรียน 7 คน เพื่อนครู 6 คน ศึกษานิเทศก์

6 คน รวม 240 คน ระยะที่ 2 ทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างคือ ครูผู้สอน 20 คน นักเรียน 1,238 คน ผู้บริหารโรงเรียน 20 คน เพื่อนครู 21 คน ศึกษานิเทศก์ 12 คน รวม1,331 คน

ขั้นตอนที่ 4 ประเมิน ปรับปรุง และนำเสนอระบบการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนที่เพิ่มความถูกต้องโดยใช้สารสนเทศจากผู้มีส่วนได้เสีย ซึ่งมีกลุ่มตัวอย่าง คือ ครูผู้สอน 40 คน นักเรียน 40 คน ผู้บริหารโรงเรียน 20 คน เพื่อนครู 21 คน ศึกษานิเทศก์ 12 คน รวม 133 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยขั้นตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับ สารสนเทศการเรียนการสอนที่ครูต้องการและลักษณะอาการหรือการปฏิบัติของครูเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่มีอคติ 4 (รัก หลง ชัง กลัว) ในตนเองหรือเกี่ยวกับงานของตน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยขั้นตอนที่ 2 เป็นสมุดบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของครู

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยขั้นตอนที่ 3 ประกอบด้วย (1) คู่มือการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนในคู่มือกล่าวถึง ปรัชญาการประเมินตนเอง จุดมุ่งหมาย ขั้นตอนการประเมินตนเอง เครื่องมือที่ใช้ และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือในการดำเนินการประเมินตนเอง การวิเคราะห์ข้อมูลและการตรวจสอบความถูกต้อง ในการประเมินตนเอง (2) เอกสารเสริมความรู้เกี่ยวกับการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ในเอกสารกล่าวถึง ความหมาย ขั้นตอน วัตถุประสงค์ เป้าหมาย ธรรมชาติการประเมินตนเองของครูสำหรับพัฒนาการเรียนการสอน ความลำเอียงในการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน และแนวปฏิบัติในการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน (3) เอกสารบันทึกของศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียนและเพื่อนครู ประกอบด้วย รายการสารสนเทศเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน 5 รายการ การเตรียมการสอน 5 รายการ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 15 รายการ สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน 5 รายการ แหล่งเรียนรู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น 5 รายการ การประเมินผลการจัดการเรียนการสอน 5 รายการ รวม 40 รายการ (4) แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของครูแบ่งเป็น 4 ฉบับ คือ (4.1) แบบสอบถามความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารและเพื่อนครูเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของครูมีรายการสอบถาม สอดคล้องกับรายการสารสนเทศในแบบบันทึกของศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียนและเพื่อนครูจำนวน 45 ข้อ เป็นแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นใน 5 ระดับ คือมีการปฏิบัติมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด และบันทึกความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติม (4.2) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนชั้น ป.5 – 6 และ ม. 1 – 3 เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของครู มีรายการสอบถามสอดคล้องกับแบบบันทึกของศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียนและเพื่อนครู จำนวน 35 ข้อ มีรายการสอบถามประกอบด้วยความรู้เกี่ยวกับตัวนักเรียน การเตรียมตัวนักเรียน

บทบาทครู บทบาทนักเรียนในการเรียนการสอน การใช้สื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนหรือแหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน เป็นแบบสอบถามแสดงความคิดเห็น 5 ระดับคือ มีการปฏิบัติระดับ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด และบันทึกความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติม (4.3)และ(4.4) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนชั้น ป. 3 – 4 และนักเรียนชั้น ป. 1 – 2 มีรายการสอบถาม 25 รายการ ประกอบด้วย ความรู้เกี่ยวกับนักเรียน การเตรียมตัวนักเรียน บทบาทครู บทบาท นักเรียนในการเรียนการสอน การใช้สื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนหรือแหล่งเรียนรู้ และการวัดประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนโดยแบบสอบถามชั้น ป. 3 – 4 เป็นการแสดงความคิดเห็น 3 ระดับคือ ปฏิบัติ ไม่แน่ใจ ไม่ปฏิบัติ ส่วนแบบสอบถามชั้น ป. 1 – 2 เป็นการแสดงความคิดเห็น 2 ระดับคือ ใช่ ไม่ใช่ (5) แบบบันทึกสารสนเทศของครู ประกอบด้วย บันทึกสรุปสารสนเทศการเรียนการสอนของครู สารสนเทศการเรียนการสอนที่ได้จากผู้มีส่วนได้เสีย (ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียน เพื่อนครู) สารสนเทศการเรียนการสอนของครูจากการตอบแบบสอบถามของผู้มีส่วนได้เสีย (ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียน เพื่อนครู และ นักเรียน) ตารางบันทึกสารสนเทศเกี่ยวกับการตรวจสอบอคติ 4 ของครู บันทึก สรุปสารสนเทศการเรียนการสอนที่ได้จากแหล่งต่างๆ และแนวคิดในการพัฒนาการเรียนการสอนของตน (6) แบบสอบถามความคิดความเชื่อและการปฏิบัติของครู เกี่ยวกับการเรียนการสอนเพื่อสอบถามอคติ 4 ของครูมีจำนวน 40 ข้อแบ่งเป็นสอบถามอคติใน รัก หลง ชัง กลัว เกี่ยวกับตนเองหรือการปฏิบัติงานของตนอย่างละ 10 ข้อ (7) แบบประเมินตนเองของครูมีรายการข้อคำถามสอดคล้องกับรายการสารสนเทศในแบบบันทึกของศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียนและเพื่อนครู จำนวน 45 ข้อ เป็นแบบสอบถามประเมินตนเอง 5 ระดับ (8) คู่มือการใช้ระบบประเมินตนเองของครูประกอบด้วย ความเป็นมา วัตถุประสงค์ องค์ประกอบในการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน เครื่องมือและวิธีการใช้เครื่องมือเกณฑ์การประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนวิธีการประเมินตนเองของครู เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน การนำผลการประเมินไปใช้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยขั้นตอนที่ 4 เป็นแบบประเมินระบบการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนที่เพิ่มความถูกต้องโดยใช้สารสนเทศจากผู้มีส่วนได้เสีย โดยสร้างตามแนวคิดของ Joint Committee (1981) ซึ่งแบ่งรายการข้อคำถามออกเป็น 4 กลุ่ม คือ ความถูกต้องครอบคลุม ความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ และความสอดคล้อง เกี่ยวกับการใช้ระบบการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนที่เพิ่มความถูกต้องโดยใช้สารสนเทศจากผู้มีส่วนได้เสีย ในแบบสอบถามมีรายการสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจในการใช้ระบบของครูและผู้มีส่วนได้เสีย ทั้งนี้ แบบสอบถามประเมินระบบสำหรับนักเรียนใช้ข้อความต่างจาก ครู ผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์ และเพื่อนครู โดยใช้ข้อคำถามที่เหมาะสมกับนักเรียน แต่โครงสร้างไม่

แตกต่างกัน เป็นข้อคำถามรวม 25 ข้อ ให้ครูและผู้มีส่วนได้เสีย ประเมินความเหมาะสมของระบบ ตามรายการดังกล่าว

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตการสอนของครูและการเรียนรู้ของนักเรียน การสัมภาษณ์ การสอบถาม ครูผู้สอนและผู้มีส่วนได้เสีย การบันทึกข้อมูล และการวิเคราะห์เอกสาร โดยรวบรวมทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัย ได้วิเคราะห์ 2 ลักษณะคือ ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติบรรยายเป็นความถี่ ร้อยละ ค่าฐานนิยม และค่าเฉลี่ย ทำการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนของครูโดยใช้ t-test และสูตรคะแนนพัฒนาการ ของ ศิริชัย กาญจนวาสี (1989)ทดสอบเกี่ยวกับค่าสัดส่วนของครู โดยใช้ Z-test วิเคราะห์ความสอดคล้องของความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียโดยคำนวณดัชนีความสอดคล้องของผู้ประเมิน (Rater Agreement Index: RAI) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

การนำเสนอข้อมูล แบ่งออกเป็น 4 ตอนคือ สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล ข้อเสนอแนะ ในการนำผลการวิจัยไปใช้ และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ตอนดังนี้ **ตอนที่ 1** ผลการศึกษาองค์ประกอบในระบบการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนที่เพิ่มความถูกต้องโดยใช้สารสนเทศของผู้มีส่วนได้เสีย **ตอนที่ 2** ผลการสร้างระบบการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนที่เพิ่มความถูกต้องโดยใช้สารสนเทศของผู้มีส่วนได้เสีย **ตอนที่ 3** ผลการทดลองใช้ระบบการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนที่เพิ่มความถูกต้องโดยใช้สารสนเทศจากผู้มีส่วนได้เสีย **ตอนที่ 4** ผลการประเมินระบบการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนที่เพิ่มความถูกต้องโดยใช้สารสนเทศจากผู้มีส่วนได้เสีย

ตอนที่ 1 ผลการศึกษา องค์ประกอบในระบบการประเมินตนเองของครู เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนที่เพิ่มความถูกต้องโดยใช้สารสนเทศจากผู้มีส่วนได้เสีย

จากการศึกษาพบว่า ระบบการประเมินตนเองของครู เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนที่เพิ่มความถูกต้องโดยใช้สารสนเทศจากผู้มีส่วนได้เสีย ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 ด้านคือ สภาพการจัดการเรียนการสอน สารสนเทศสำหรับประเมินการเรียนการสอน และการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนโดย **องค์ประกอบที่ 1 สภาพการจัดการเรียนการสอน** มีขั้นตอนการดำเนินงาน 3 ขั้นตอนคือ ครูดำเนินการเตรียมแผนการสอน เตรียมตัวครูและผู้เรียน การจัดกระบวนการเรียนรู้ เทคนิคการสอนและการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน **องค์**

ประกอบที่ 2 สารสนเทศสำหรับประเมินการเรียนการสอน มีการดำเนินการ 2 ขั้นตอนคือ ครูทำการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลสารสนเทศของตนเองและข้อมูลสารสนเทศที่ได้มาจากผู้มีส่วนได้เสีย สังเกตการสอนของตน และครูทำการจัดระบบข้อมูลและสารสนเทศการเรียนการสอน เพื่อให้พร้อมที่จะนำไปใช้ในการประเมินตนเองและพัฒนาหรือปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนต่อไป **องค์ประกอบที่ 3 การประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน** มีการดำเนินการ 4 ขั้นตอน คือ การใช้เครื่องมือ การตรวจสอบอคติในการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน และการใช้สารสนเทศสำหรับการเรียนการสอนที่ได้จากผู้มีส่วนได้เสียและของตนรวมทั้งการนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน

ตอนที่ 2 ผลการสร้างระบบการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนที่เพิ่มความถูกต้องโดยใช้สารสนเทศของผู้มีส่วนได้เสีย

ระบบการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนที่เพิ่มความถูกต้องโดยใช้สารสนเทศจากผู้มีส่วนได้เสีย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นประกอบด้วยกระบวนการ 3 ส่วน คือ

2.1 ทรัพยากรที่จำเป็น ได้แก่ ครู ผู้มีส่วนได้เสีย แผนการสอน และเครื่องมือ ทั้งนี้ครูและผู้มีส่วนได้เสียจะเป็นผู้รู้และเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร แผนการสอน การปฏิบัติการเรียนการสอนตามแผนการสอน และเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินตนเองเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

2.2 องค์ประกอบที่สำคัญและกระบวนการในระบบ ซึ่งองค์ประกอบสำคัญในระบบประกอบด้วยสภาพการจัดการเรียนการสอน สารสนเทศสำหรับประเมินการเรียนการสอน และการประเมินตนเอง ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 3 มีปฏิสัมพันธ์กันอย่างเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องภายในระบบการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนที่เพิ่มความถูกต้องโดยใช้สารสนเทศจากผู้มีส่วนได้เสีย

2.3 ผลที่เกิดขึ้นจากปฏิสัมพันธ์ในระบบ ซึ่งเป็นผลที่เกิดขึ้นจากองค์ประกอบทั้ง 3 ได้แก่ สภาพการจัดการเรียนการสอน สารสนเทศสำหรับประเมินการเรียนการสอน และการประเมินตนเอง ที่ต่อเนื่องทำให้เกิดผลการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนที่ถูกต้องและครูมีการพัฒนานักเรียนโดยการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวิธีการสอนของตนจึงส่งผลให้นักเรียนเป็นคนที่มีคุณภาพ

ตอนที่ 3 ผลการทดลองใช้ระบบการประเมินตนเองของครู เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนที่เพิ่มความถูกต้องโดยใช้สารสนเทศจากผู้มีส่วนได้เสีย

จากการทดลองใช้ ระบบการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนกับครูกลุ่มตัวอย่างรวมทั้งศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียน เพื่อนครู และนักเรียนซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียในการจัดการเรียนการสอนของครู ได้มีการตรวจสอบผลการทดลองด้วยวิธีการ 2 วิธีดังนี้

3.1 การตรวจสอบความถูกต้องในการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน โดยแบ่งออกเป็น

3.1.1 ผลการตรวจสอบอคติในการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

3.1.2. ผลการตรวจสอบคุณลักษณะของตนจากการประเมินตนเองเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนตามแนวคิดของ Antonioni (1996)

3.1.3 ความสอดคล้องในความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสีย (ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียนและเพื่อนครู)

3.2 การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครู

3.2.1 ผลการตรวจสอบรายการสารสนเทศสำหรับการจัดการเรียนการสอนของครู

3.2.2 ผลการพัฒนาเกี่ยวกับ การจัดการเรียนการสอนของครูจากการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

รายละเอียดของผลการทดลองมีดังนี้

3.1 การตรวจสอบความถูกต้องในการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

3.1.1 ผลการตรวจสอบอคติในการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

จากการตรวจสอบอคติในตนเองของครู โดยการตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิด ความเชื่อ และการปฏิบัติการเรียนการสอนของตน ระยะหลังการวิจัย พบว่า ผลการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนครั้งที่ 3 จากครูจำนวนทั้งหมด 40 คน ไม่มีอคติในตนเองเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนทั้ง 4 ประเภท จำนวน 24 คน (ร้อยละ 60.00) เมื่อพิจารณาอคติแต่ละประเภทพบว่า ครูไม่มีอคติในความหลงตนเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนจำนวนมากที่สุด 37 คน (ร้อยละ 94.50) ไม่มีอคติในความกลัวในตนหรือการปฏิบัติงานการเรียนการสอนของตน จำนวน 36 คน (ร้อยละ 90.00) ไม่มีอคติในความรักตนเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนจำนวน 33 คน (ร้อยละ 72.50) ไม่มีอคติในการชังตนหรือไม่พอใจในการปฏิบัติงานการเรียนการสอนของตน จำนวน 32 คน (ร้อยละ 80)

3.1.2 ผลการตรวจสอบคุณลักษณะของตนจากการประเมินตนเองเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนตามแนวคิดของ Antonioni (1996)

จากการเปรียบเทียบผลการประเมินตนเองเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน กับกลุ่มครูและผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อค้นหาลักษณะของตน ตามการจัดประเภทบุคคลของ Antonioni (1996)

ครั้งที่ 3 พบว่าจากครูจำนวน 40 คน มีผลการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนที่ถูกต้องหรือสอดคล้องกับผู้อื่น จำนวน 27 คน (ร้อยละ 67.50) โดยแยกเป็นคนที่มีลักษณะฉายจุดเด่น 18 คน (ร้อยละ 45) มีลักษณะต้องการพัฒนาตนเอง 9 คน (ร้อยละ 22.50)

ดังนั้น ผลการตรวจสอบอคติในการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและผลการตรวจสอบคุณลักษณะของครู จากการประเมินตนเองเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนตามแนวคิดของ Antonioni (1996) โดยภาพรวมพบว่า มีครูจำนวนมากกว่า ร้อยละ 60 ประเมินตนเองเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนได้ถูกต้อง

3.1.3 ความสอดคล้องในความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสีย

ผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) ประกอบด้วย ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียน และเพื่อนครู มีดัชนีความสอดคล้อง (RAI:Rater Agreement Index) ในความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนของครูโดยภาพรวม 3 ครั้ง เพิ่มขึ้น ตามลำดับคือ .78,.79 และ .82 และเมื่อพิจารณาจากครูเป็นรายบุคคลในครั้งที่ 3 พิสัยความสอดคล้องของผู้มีส่วนได้เสีย .81 – 1:00 ดังนั้น ผู้มีส่วนได้เสีย มีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันสูงมาก

3.2 การพัฒนาการจัดการเรียนการสอน

3.2.1 ผลการตรวจสอบรายการสารสนเทศการเรียนการสอนที่ควรปรับปรุง

จากการที่ผู้มีส่วนได้เสีย (ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียน และเพื่อนครู) สังเกตการจัดการเรียนการสอนของครูจำนวน 3 ครั้ง แล้วพิจารณาการจัดการเรียนการสอนของครูตามรายการสารสนสำหรับการเรียนการสอน พบว่า ครูทุกคนมีรายการสารสนเทศสำหรับการเรียนการสอนที่ควรปรับปรุงไม่เกิน 10 รายการ(ร้อยละ 25)

3.2.2 ผลการพัฒนาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของครู

จากการศึกษาผลการพัฒนาในการจัดการเรียนการสอนของครูที่ประเมินตนเองเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ตามแนวคิดของ ศิริชัย กาญจนวาสี (1989) พบว่า ครูจำนวน 40 คน มีพัฒนาการในการจัดการเรียนการสอน โดยภาพรวม จำนวน 35 คน (ร้อยละ 87.50) ส่วนอีก 5 คน ไม่ปรากฏผลการพัฒนาได้แก่ครูคนที่ 13,14,20,27และ 35 ผู้วิจัยได้ศึกษาเพิ่มเติม พบว่า

ครูคนที่ 13 และ 27 จากการศึกษาผลการประเมินอคติในตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนพบว่า ทั้ง 3 ครั้ง มีค่าฐานนิยม (Mode) ของระดับอคติ ด้านความชังตนหรือไม่พึงพอใจในงานของตนในระดับปานกลาง และจากการศึกษาผลการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน เปรียบเทียบกลุ่มบุคคล พบว่า เป็นครูที่มีความต้องการพัฒนา

ครูคนที่ 14 จากการศึกษาคะแนนการประเมินตนเองของครู เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนพบว่าครั้งแรกเป็นบุคคลที่ฉายจุดเด่น แต่การประเมินตนเองเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

ในครั้งที่ 2 และ 3 เป็นบุคคลที่มีลักษณะซ่อนจุดเด่นและไม่มีอคติในการประเมินตนเอง

ครูคนที่ 20 จากการศึกษาคะแนนการประเมินตนเองของครู เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน เป็นบุคคลที่ฉายจุดเด่นทั้ง 3 ครั้งและครั้งแรกมีผลการพัฒนาการระยะ 1-2 ระดับปานกลาง แต่ ระยะที่ 2-3 และ 1-3 ไม่มีผลการพัฒนา เมื่อสังเคราะห์เนื้อหาจากบันทึกสารสนเทศของครูและสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมพบว่าเนื่องจากการประเมินตนเองเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนครั้งที่ 3 ครูคิดว่าตนเองต้องจัดการเรียนการสอนได้ดีกว่าครั้งที่ 1 และ2 ที่ผ่านมา แต่ในวันปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนครูได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติภารกิจด่วน เป็นเหตุให้คิดว่าตนเองจัดการเรียนการสอนได้ไม่ดีเท่าที่คาดหวังไว้จึงประเมินตนเองต่ำ ทั้งนี้จากการตรวจสอบอคติในการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน คนที่ 20 พบว่า เป็นคนที่ไม่มีอคติในตนเอง

ครูคนที่ 35 จากการศึกษาผลการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนเมื่อเปรียบเทียบกับลักษณะกลุ่มบุคคลพบว่า ผลการประเมินตนเองครั้งแรก เป็นบุคคลที่ฉายจุดเด่น ครั้งที่2 เป็นบุคคลที่ไม่คาดคิดว่าจะได้รับข้อมูลย้อนกลับทางลบ ครั้งที่ 3 เป็นบุคคลที่ยังต้องการปรับปรุงพัฒนาการเกี่ยวกับการเรียนการสอน นอกจากนี้เมื่อพิจารณาอคติในการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนพบว่า ครั้งที่ 2 มีอคติเกี่ยวกับการชังตนในระดับปานกลาง ส่วนครั้งที่ 1 และ 3 ไม่มีอติในตนเอง

ตอนที่ 4 การนำเสนอระบบการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนที่เพิ่มความถูกต้องโดยใช้สารสนเทศของผู้มีส่วนได้เสีย

ผลการประเมินระบบการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนที่เพิ่มความถูกต้องโดยใช้สารสนเทศของผู้มีส่วนได้เสียแบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้

4.1 ผลการประเมินตามเกณฑ์การประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

4.2 ผลการประเมินระบบตามเกณฑ์การประเมินของ Joint Committee (1981)

4.3 ผลการประเมินความพึงพอใจในระบบการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

4.4 ปัญหาการดำเนินการพัฒนาระบบการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

4.1 ผลการประเมินตามเกณฑ์การประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

การประเมินผลการพัฒนาระบบการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนที่เพิ่มความถูกต้องโดยใช้สารสนเทศจากสารสนเทศจากผู้มีส่วนได้เสีย โดยพิจารณาจากครูจำนวนมากกว่า 20 คน (ร้อยละ50) ผ่านเกณฑ์การประเมินตามตัวบ่งชี้ 4 ตัว คือ (ก) ระดับอคติในการประเมินตนเอง (ข) ประเภทของบุคคล ตามแนวคิดของAntonioni , (1996) (ค) จำนวนราย

การสารสนเทศที่ควรปรับปรุง และ (ง) คะแนนการพัฒนาตามแนวคิดของ ศิริชัย กาญจนวาสี (1989) ดังนั้น เมื่อพิจารณาจำนวนครูที่ผ่านเกณฑ์ ตามตัวบ่งชี้ ดังกล่าว พบว่า มีจำนวนครูผ่านเกณฑ์ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 60

4.2 ผลการประเมินระบบการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนที่เพิ่มความถูกต้องโดยใช้สารสนเทศของผู้มีส่วนได้เสียตามเกณฑ์การประเมินของ Joint Committee (1981)

ครูและผู้มีส่วนได้เสีย ได้แก่ ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียน เพื่อนครู และตัวแทนนักเรียนชั้น ป.5-ม.3 ที่ครูทำการสอนมีความเห็นต่อ ระบบการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนที่เพิ่มความถูกต้องโดยใช้สารสนเทศของผู้มีส่วนได้เสียดังนี้

ระบบการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน มีความถูกต้องครอบคลุมระดับมากทุกรายการ คือ ผลการประเมินตนเองของครูมีความเชื่อถือได้ เอกสารและแบบบันทึกข้อมูลสารสนเทศมีความครอบคลุมสามารถให้ข้อมูลสารสนเทศแก่ครูได้ตรง และข้อมูลสารสนเทศสามารถช่วยครูประเมินตนเองเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนได้ถูกต้อง รวมทั้งการตรวจสอบอคติของครูมีความถูกต้องครอบคลุม ระบบการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนมีประโยชน์มากที่สุดต่อการจัดการเรียนการสอนและการบริหารงานวิชาการ มีประโยชน์ต่อการพัฒนานักเรียนและทำให้ครูสนใจนักเรียนในระดับมาก ทั้งระบบยังให้ข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์แก่ครูได้มาก นอกจากนี้ในภาพรวมระบบยังมีความเป็นไปได้มากที่จะนำระบบไปใช้โดยครูสามารถดำเนินการประเมินตนเองเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนไปพร้อมกับการจัดการเรียนการสอนตามปกติ ครูสามารถตรวจสอบอคติของตนทุกครั้งที่ทำการประเมินการสอนด้วยตนเอง และครูสามารถดำเนินการประเมินตนเองเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนของตนได้ตามรูปแบบของตน ระบบสามารถขยายไปยังกลุ่มครูผู้มีความสนใจในการประเมินตนเองเพื่อพัฒนาการสอนได้ รวมทั้งครูและผู้มีส่วนได้เสียได้แก่ ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียนเพื่อนครูสามารถเผยแพร่ระบบการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนไปยังครูกลุ่มอื่นได้ เมื่อพิจารณาความเหมาะสมของระบบโดยภาพรวมแล้ว ครูและผู้มีส่วนได้เสียเห็นว่ามีความเหมาะสมมากที่สุดในกรณีที่ ผู้มีส่วนได้เสียเป็นผู้ให้สารสนเทศเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนแก่ครูเมื่อครูต้องการ มีความเหมาะสมมากที่ครูจะนำมาใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนและประเมินการจัดการเรียนการสอนของตนซึ่งเป็นงานในหน้าที่ปกติของครู ตลอดจนมีความสอดคล้องกับแนวทางปฏิรูปการเรียนรู้ ซึ่งเป็นแนวนโยบายที่สำคัญของโรงเรียนในปัจจุบันมาก นอกจากนี้ ยังมีความเหมาะสมเกี่ยวกับ ครูควรขอความร่วมมือจากผู้มีส่วนได้เสีย สังเกตและให้สารสนเทศเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของตน รวมทั้งระบบการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนยังมีความเหมาะสมที่ครูจะนำมาใช้ในการประเมินการจัดการเรียนการ

สอนของตน

4.3 ผลการประเมินความพึงพอใจในระบบการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

ครูและผู้มีส่วนได้เสียมีความพึงพอใจมากที่สุดถ้าหากมีการดำเนินการต่อไป และมีความพึงพอใจมาก ที่ทำให้ครูรู้จักและเข้าใจนักเรียนมากขึ้น รวมทั้งคิดว่าระบบจะให้ความยุติธรรมแก่ครูมาก ระบบไม่ได้เป็นภาระยุ่งยากแก่ครู หรือทำให้ครูและผู้เกี่ยวข้องเกิดความอึดอัดใจ

4.4 ปัญหาที่พบในการใช้ระบบการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

ปัญหาที่พบในการทดลองใช้ระบบการประเมินตนเองของครูสรุปได้ 2 กรณีคือ (1) ครูและผู้มีส่วนได้เสีย ได้แก่ ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียน และเพื่อนครู มีภารกิจในหน้าที่รองมาก เช่นงานโครงการที่รับผิดชอบ งานธุรการ งานการเงิน งานพัสดุ งานประสานชุมชนและหน่วยงานอื่น เป็นต้น ส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่หลัก ทำให้การนัดหมายเพื่อสังเกตการสอนของครูพร้อมกันต้องคลาดเคลื่อน (2) การบริหารจัดการ หลังจากที่ผู้มีส่วนได้เสียสังเกตการสอนของครู และสรุป ให้ข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติมแก่ครูโดยการสนทนาซักถามร่วมกันในบางแห่งมีเวลาเพียงเล็กน้อย ทำให้ครูที่ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ได้รับข้อมูลไม่เต็มที่ ทั้งผู้วิจัยไม่สามารถดำเนินการให้มีการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน เดือนละครั้งได้

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาระบบการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนที่เพิ่มความถูกต้องโดยใช้สารสนเทศของผู้มีส่วนได้เสีย ได้ข้อค้นพบที่สำคัญดังนี้

1. จากการศึกษาองค์ประกอบของ ระบบการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนที่เพิ่มความถูกต้องโดยใช้สารสนเทศของผู้มีส่วนได้เสียพบว่า ระบบที่พัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบสำคัญ 3 ด้าน ได้แก่ สภาพการจัดการเรียนการสอน สารสนเทศสำหรับประเมินการเรียนการสอน และการประเมินตนเอง ซึ่งองค์ประกอบแต่ละด้าน มีส่วนประกอบ ดังนี้ **ด้านสภาพการจัดการเรียนการสอน** ประกอบด้วยการเตรียมแผนการสอน ครูและผู้เรียน การจัดกระบวนการเรียนรู้และเทคนิคการสอน รวมทั้งการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน การที่ผู้วิจัยกำหนดให้สภาพการจัดการเรียนการสอนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ดำเนินการไปพร้อมกับสภาพการจัดการเรียนการสอนตามปกติของครูผู้สอน ซึ่งครูผู้สอนได้ดำเนินการเตรียมและจัดทำหลักสูตรโรงเรียน โดยยึดกรอบของหลักสูตรระดับชาติหรือหลักสูตรแกนกลางและปฏิบัติตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ในปัจจุบัน ทั้งมีการจัดทำแผนการสอนโดยครูต้องมี ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องที่สอนและนักเรียนที่ครูรับผิดชอบ ในการจัดการเรียน

การสอน ตามบทบาทหน้าที่ของผู้ประกอบวิชาชีพครูและลักษณะครูที่ดีซึ่ง ธีรศักดิ์ อัครบวร (2544) ได้สรุปงานวิจัยเกี่ยวกับลักษณะครูที่ดีทางด้านวิชาการไว้หลายประการ ทั้งกล่าวถึงครูต้องมีความรู้ในเรื่องที่สอน วิชาที่สอนและวิธีสอนที่ดี การให้ความรู้หรือประสบการณ์แก่นักเรียนได้ดีมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับการเตรียมการสอนของครู ความขยันและความใฝ่รู้ของครู ส่วนความรู้เกี่ยวกับนักเรียนนั้นข้อสรุปงานวิจัยดังกล่าว ระบุว่าครูที่ดีต้องมีความเข้าใจศิษย์ สามารถปรับบทเรียนให้แก่นักเรียน ปรับเนื้อหาการสอนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางวิทยาการทางสังคมและการดำเนินชีวิตของนักเรียน นอกจากนี้คุณลักษณะครูที่ดีตามเกณฑ์มาตรฐานของคุรุสภา (2534) มี 4 ประการคือ รอบรู้ สอนดี มีคุณธรรม และจรรยาบรรณ มุ่งมั่นพัฒนาในความรอบรู้และสอนดี ได้กล่าวถึงการรอบรู้ในวิชาชีพเกี่ยวกับหลักสูตร ซึ่งครูต้องรู้เป็นอย่างดี ดังนั้น หลักสูตร ครู ผู้เรียนจึงเป็นทรัพยากรสำคัญ ที่จำเป็นต้องมีการเตรียม ในการวิจัยครั้งนี้ ส่วนการจัดกระบวนการเรียนรู้และเทคนิคการสอนของครู ที่ต้องดำเนินการตั้งแต่ การเตรียมความพร้อมของนักเรียน การปฏิบัติหรือบทบาทของครูในการจัดการเรียนการสอน และการดำเนินการให้นักเรียนมีบทบาทในการเรียนรู้ รวมทั้งการใช้สื่อการสอนของครู เนื่องจากการจัดกระบวนการเรียนรู้และเทคนิคการสอนของครูเป็นหัวใจในการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพครู ครูจึงต้องมีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ดีมีเทคนิคการสอนที่ดี ดังการสรุปงานวิจัยของธีรศักดิ์ อัครบวร (2544) เกี่ยวกับลักษณะครูที่ดีในการจัดกระบวนการเรียนรู้ และเทคนิคการสอนของครูว่า ครูต้องสามารถใช้วิธีการสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาสาระและวัยของศิษย์ รู้จักใช้อุปกรณ์การสอนหรือสื่อการสอนให้เหมาะสมกับบทเรียน ครูต้องรู้จักเร้าให้ศิษย์เกิดความสนใจอยากรู้อยากเห็น ตั้งใจศึกษาสิ่งที่ครูจัดเตรียมไว้ครูต้องส่งเสริมให้ศิษย์รู้จักคิดแก้ปัญหาต่างๆ ได้ตลอดจนช่วยให้รู้วิธีการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และคุณลักษณะของครูที่ดีตามเกณฑ์มาตรฐานของคุรุสภา (2534 : 9-51) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะการสอนดีของครู ซึ่งสอดคล้องกับการจัดกระบวนการเรียนรู้และการใช้เทคนิคการสอนของครูดังนี้ ครูต้องทำการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและพัฒนาการสอนให้สอดคล้องกับความสามารถและความสนใจของนักเรียน การจัดทำการใช้สื่อการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพรวมทั้งสามารถปรับการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสถานการณ์บ้านเมืองปัจจุบัน ดังนั้นการจัดกระบวนการเรียนรู้และเทคนิคการสอนต้องคำนึงถึงความพร้อมของนักเรียน บทบาทของครูในการจัดการเรียนการสอน บทบาทของนักเรียนในการเรียนรู้และการใช้สื่อการสอนของครู ซึ่งมีความสำคัญในองค์ประกอบด้านการเรียนการสอน นอกจากนี้ การประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน มีความจำเป็นอย่างยิ่งในองค์ประกอบการเรียนการสอน ครูจำเป็นต้องกำหนดเกณฑ์การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน มีการดำเนินการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน ตลอดจนการบันทึกผลการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน ทั้งนี้จากการศึกษาระบบการเรียนการสอนของTyler

(1950) ระบบการสอนของGlaser (1965) ระบบการเรียนการสอนของ Gerlach and Ely ระบบการเรียนการสอนของ Klausmeier.และ Ripple (1971) ระบบการสอนของ Kemp (1977) ระบบการเรียนการสอนของ Gagne′ and Briggs(1979) ระบบการเรียนการสอนแผนจุฬาฯ โดยชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2516) ระบบการออกแบบการเรียนการสอนโดยทิศนา แขมมณี (2534) ได้กล่าวถึงการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนซึ่งมีทั้งการประเมินก่อนเรียน ระหว่างเรียนและหลังเรียน เพื่อให้ทราบผลการจัดการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นกับนักเรียน ทั้งสามารถนำผลการประเมินได้ไปใช้ในการแก้ไขปรับปรุง หรือพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูที่มุ่งให้นักเรียนเกิดการพัฒนาได้ ในการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนประกอบด้วยการกำหนดเกณฑ์การประเมิน เนื่องจากเกณฑ์หมายถึงระดับหรือมาตรฐานที่ถือว่าเป็นความสำเร็จของการดำเนินงานหรือผลการดำเนินงาน เกณฑ์จึงเป็นตัวตัดสินคุณภาพของการปฏิบัติหรือผลที่ได้รับ (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2537) ดังนั้นการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนจึงจำเป็นต้องกำหนดเกณฑ์เพื่อตัดสินผลการเรียนรู้ของนักเรียน นอกจากนี้การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนทำให้ได้ผลการเรียนรู้ (Output) ซึ่งเป็นผลลัพธ์ที่เกิดจากการจัดการเรียนการสอน และครูเป็นผู้บันทึกผลการวัดและประเมินนักเรียนให้เป็นปัจจุบันเพื่อการติดตามและพัฒนานักเรียนได้ตรงกับสภาพความเป็นจริงและทันต่อเหตุการณ์ ด้วยเหตุผลดังกล่าวองค์ประกอบประกอบด้านการจัดสภาพการเรียนการสอนจึงมีความสำคัญในระบบ **ด้านสารสนเทศสำหรับประเมินการเรียนการสอน** ประกอบด้วย (1) การจัดเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับตัวครู นักเรียน เนื้อหา สำหรับการจัดการเรียนการสอนของครู และข้อมูลจากผู้มีส่วนได้เสีย ได้แก่ ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียน เพื่อนครู ที่สังเกตการจัดการเรียนการสอนของครู และนักเรียนที่มีกิจกรรมการเรียนรู้กับครู (2) การจัดระบบข้อมูลและสารสนเทศให้เป็นหมวดหมู่ เพื่อสะดวกต่อการนำไปใช้ ตามคุณสมบัติที่สำคัญของสารสนเทศที่ดี คือ ทันต่อเวลา ตรงต่อความต้องการ มีความถูกต้องเหมาะสม มีความสมบูรณ์ (ประทีป เมธาคุณวุฒิ, 2538) โดยบันทึกไว้ในบันทึกสารสนเทศของครูแยกเป็นหมวดหมู่ มีข้อมูลเป็นปัจจุบัน สามารถนำไปใช้วางแผนการจัดการเรียนการสอนได้ทันที มีความถูกต้องเหมาะสม โดยการวิเคราะห์ข้อมูลตามเกณฑ์ที่ครูกำหนด ทั้งมีความสมบูรณ์ตามความต้องการของครู จากการดำเนินการเกี่ยวกับสารสนเทศการเรียนการสอน ได้ผลที่เกิดขึ้น (Output) คือ สารสนเทศของครูสามารถนำไปใช้ในการพิจารณาปรับปรุงหรือพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ของตน รวมทั้งใช้สารสนเทศในการประเมินตนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน เนื่องจากสารสนเทศมีความสำคัญในการตัดสินใจในการวางแผนและการดำเนินงานต่างๆให้ประสบผลสำเร็จ ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ทั้งสารสนเทศมีความเกี่ยวข้องกับการประเมินมาก ดังเช่น ครอนบาค (Cronbach ; 1963) Alkin (1969) Stufflebeam (1971) ซึ่งเป็นนักทฤษฎีการประเมิน (อ้างใน ศิริชัย กาญจนวาสี, 2537) ได้ให้นิยามความหมายของการประเมินในยุคทศวรรษ 1960 ว่า การประเมิน

หมายถึง กระบวนการระบุและเสนอสารสนเทศเพื่อช่วยการตัดสินใจ แม้ว่าความหมายนี้ ยังขาดความชัดเจนของเป้าหมายและจุดหมายที่แท้จริง แต่สารสนเทศก็ยังมีความจำเป็นต่อการประเมินงานหรือโครงการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การประเมินการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการเรียนการสอนของครู ครูจึงจำเป็นต้องมีสารสนเทศการเรียนการสอนเพื่อช่วยในการตัดสินใจและตัดสินคุณค่าของตนเกี่ยวกับ การจัดการเรียนการสอนของตน ดังนั้น องค์ประกอบด้านสารสนเทศจึงมีความสำคัญในระบบที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้น **ด้านการประเมินตนเอง** ประกอบด้วยการใช้เครื่องมือประเมินตนเอง การใช้สารสนเทศการเรียนการสอนในการตรวจสอบเพื่อเพิ่มความถูกต้องในการประเมินตนเองเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ได้ผลการประเมินที่มีความถูกต้องครอบคลุมเพิ่มขึ้น ตลอดจนเป็นแนวในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของตน นอกจากนี้ยังมีการตรวจสอบอคติในการประเมินตนเอง และการนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนของตน จากการดำเนินการอย่างเป็นกระบวนการมีผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น (Output) คือ ผลการประเมินตนเองของครูที่มีความถูกต้องเพิ่มขึ้น ในการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน มีความสำคัญมากในงานวิจัยครั้งนี้ เพราะเป็นการตัดสินคุณค่าของครูด้วยตัวครูเองแล้วนำผลที่ได้จากการประเมินไปใช้ในการการพัฒนาตนเองและงานของตน ในทิศทางที่ดี เกิดประโยชน์ส่วนรวมและส่วนตนได้อย่างอิสระตามศักยภาพที่ตนมี ทั้งมีการตรวจสอบความถูกต้องในการประเมินตนเองโดยใช้หลักทางพุทธศาสตร์คือลดอคติ 4 ในตน (ความรัก ความหลง ความชัง และความกลัว) โดยครูผู้สอนตรวจสอบอคติในการประเมินตนเองเพื่อให้รู้ตนและหาวิธีลดอคติในตนเอง รวมทั้งใช้สารสนเทศจากผู้มีส่วนได้เสีย ได้แก่ ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียน เพื่อนครู และนักเรียน มาวิเคราะห์หาคุณลักษณะของตนตามแนวคิดของ Antonioni (1996) เพื่อให้รู้ตนและสะท้อนการพิจารณาตัดสินคุณค่าของตน นอกจากนี้ การประเมินตนเอง เป็นหัวใจของการประเมิน เป็นหลักการที่สำคัญของการประเมินตามพุทธศาสตร์ (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์) การประเมินตนเองสอดคล้องกับปรัชญาการประเมิน คือ ประเมินเพื่อปรับปรุงและพัฒนา แต่การประเมินตนเองมีจุดอ่อนคือ ผู้ประเมินมีความลำเอียงซึ่งทิศทางความลำเอียงทั้งทางบวกและทางลบ การศึกษาในเรื่องการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนที่เพิ่มความถูกต้องในการประเมินจึงเป็นการประเมินที่ได้ผลที่ถูกต้องครอบคลุม

2. ผลการสร้าง ระบบการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนที่เพิ่มความถูกต้องในการประเมินโดยใช้สารสนเทศจากผู้มีส่วนได้เสียพบว่า ระบบที่สร้างและพัฒนาเป็นระบบที่มีลักษณะการคิดเชิงระบบ(System approach) ประกอบด้วย ทรัพยากรที่จำเป็นของระบบคือ ครู ผู้มีส่วนได้เสียได้แก่ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียน เพื่อนครู และนักเรียน รวมทั้งเครื่องมือประเมินตนเอง เป็นปัจจัยป้อน (Input) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบสำคัญ 3 ด้าน ได้แก่ สภาพการจัดการเรียนการสอน สารสนเทศสำหรับประเมินการเรียนการสอน และการ

ประเมินตนเอง อย่างเป็นกระบวนการ(Process) ทั้งนี้มีกลไกควบคุม (Control) ระบบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยการใช้สารสนเทศของผู้มีส่วนได้เสียและของตน ตรวจสอบเพื่อเพิ่มความถูกต้องในการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน และความเหมาะสมของระบบเพื่อให้ระบบมีประสิทธิภาพ ส่วนผลที่เกิดขึ้นจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบสำคัญ 3 ส่วน ดังกล่าว ได้แก่ ผลการประเมินตนเองของครูที่ถูกต้อง และครูมีการพัฒนาการเรียนการสอนเป็นผลผลิต (Product) ของระบบ ทั้งนี้ ผลที่เกิดขึ้นจากการมีปฏิสัมพันธ์ขององค์ประกอบสำคัญ ทั้ง 3 สามารถเป็นข้อมูลย้อนกลับ(Feedback) เข้าสู่ระบบในส่วนทรัพยากรที่จำเป็นได้อีกต่อไป ระบบที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนา ครั้งนี้ ที่มีลักษณะการคิดเชิงระบบ(System approach) ตามแนวคิดของ ทิศนา แขมมณี (2545) Smith (1982) Schoderbek และคณะ (1990) Lunenburg และ Orstein (1991) นักวิชาการที่ศึกษาในเรื่องของระบบ ซึ่งได้สรุปองค์ประกอบที่สำคัญ ของระบบ ได้ 5 ประการ คือ ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ผลผลิต (Output) ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) และสภาพแวดล้อม (Environment) นอกจากนี้ Filbeck (1974: 18) ได้แสดงถึงระบบย่อยแต่ละระบบที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ซึ่งแต่ละส่วนก็ทำหน้าที่แตกต่างกันและเมื่อประสานงานกันแล้วทำให้บรรลุวัตถุประสงค์รวมของระบบใหญ่

ดังนั้นระบบการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนที่เพิ่มความถูกต้องโดยใช้สารสนเทศจากผู้มีส่วนได้เสีย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นระบบที่มีความถูกต้องครอบคลุมสำหรับครูที่จะนำไปใช้ในการประเมินตนเองเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนของตน

3. ผลการทดลองใช้ระบบการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

ผลที่เกิดขึ้นจากการทดลองใช้ระบบการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ (1)ผลการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนที่ถูกต้อง (2) ผลการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครู มีรายละเอียดดังนี้

3.1. ผลการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนที่ถูกต้อง จากการศึกษา ได้พบวิธีการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนที่ถูกต้อง 2 วิธี คือ การตรวจสอบอคติ 4 ในการประเมินตนเองของครู และการค้นหาลักษณะของตนเองตามลักษณะของกลุ่มบุคคล ซึ่งเป็นการใช้แนวคิดทางพุทธศาสตร์ และแนวคิดในการจำแนกบุคคลทางพฤติกรรมศาสตร์มาเพิ่มความถูกต้องของการตรวจสอบ ดังเช่น กรณีศึกษาเชิงลึกตามข้อมูลและสารสนเทศที่มีอยู่ของครูคนที่ 13,14,20,27 และ 35 ซึ่งไม่มีผลการพัฒนาปรากฏ ทำให้ทราบว่าครูคนที่ 13 และคนที่ 27 เป็นคนที่มีอคติในความชังระดับปานกลาง ซึ่งได้จากการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนทั้ง 3 ครั้งและจากการตรวจสอบตามคุณลักษณะของกลุ่มบุคคลตามแนวคิดของ Antonioni (1996) พบว่าเป็นบุคคลกลุ่มที่ 3 ต้องการปรับปรุงหรือพัฒนา ในสภาพความเป็นจริงแล้ว แม้ว่าบุคคลที่ชังตนเองหรือไม่พึงพอใจในงานของตนย่อมประเมินตนเองต่ำ

กว่ากลุ่มครู แต่จากการแสดงความคิดเห็นที่สอดคล้องกันของผู้มีส่วนได้เสีย ในการประเมินตนเองของครูทั้ง 3 ครั้ง (ดัชนีความสอดคล้องของผู้ประเมินครูคนที่ 17 คือ .81 , .86 และ .93 ผู้ประเมินครูคนที่ 23 คือ .92 ,.97 และ.95) พบว่ามีระดับต่ำกว่ากลุ่มครู จากผลการประเมินตนเองเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนของ ครูคนที่ 17 และ 23 ทำให้ผู้วิจัยคิดว่า ครูที่ใช้ระบบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นแล้ว แล้วมีผลการประเมินดังเช่น ครูคนที่ 17 และ 23 ครูควรนำผลการประเมินตนเองไปใช้ขั้นแรกคือ ต้องฝึกสร้างความมั่นใจให้แก่ตนเอง ในการทำงาน ผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้องเช่น ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียน ควรช่วยเสริมสร้างให้ครูมีภาวะในขั้นที่ 4 คือขั้นที่มีความต้องการที่จะรู้สึกว่าตนเองมีค่า (Self-Essteem Needs) และขั้นที่ 5 คือขั้นที่ ความต้องการรู้จักสภาพตนเองที่แท้จริงและพัฒนาศักยภาพของตน (Self-Actualization Needs) ตามทฤษฎีความต้องการขั้นพื้นฐานของ Maslow (1970) ที่กล่าวว่า มนุษย์มีความต้องการพื้นฐานธรรมชาติที่ทำให้บุคคลเกิดแรงขับหรือจูงใจให้แสดงพฤติกรรมไปในทิศทางที่จะนำไปสู่สิ่งที่สนองความต้องการของตนหรือเป้าหมาย เมื่อได้รับการตอบสนองอย่างเพียงพอในแต่ละขั้นแล้วจะพัฒนาตนไปสู่ที่สูงขึ้น แล้วควรได้รับการพัฒนาโดยการเสริมสร้างความรู้สึกว่าตนเองมีค่า ส่วนครูคนที่ 14 และคนที่ 20 มีสาเหตุ ของการไม่มีผลการพัฒนาปรากฏใกล้เคียงกันคือ ครูคนที่ 14 จากการตรวจสอบผลการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน พบว่าไม่มีอคติในการประเมินตนเองแต่การตรวจสอบตามคุณลักษณะกลุ่มบุคคล ตามแนวคิดของ Antonioni (1996) พบว่าการประเมินตนเองเพื่อการพัฒนาการเรียนการสอนครั้งแรกเป็นคนฉายจุดเด่น ครั้งที่ 2-3 เป็นคนซ่อนจุดเด่น คือ ตนเองประเมินตนเองต่ำกว่ากลุ่มครูและเพื่อน ซึ่งเป็นการขัดแย้งกันในวิธีการตรวจสอบความลำเอียงในการประเมินตนเองของครู ผู้วิจัยได้สอบถามไปยัง ครูคนที่ 14 ทำให้ทราบว่าครูมีภาระกิจต้องเตรียมงานเพื่อรอรับการประเมินจากคณะกรรมการประเมินภายนอกสถานศึกษาและมีภารกิจอื่นในโรงเรียนที่นอกเหนือจากการจัดการเรียนการสอน ส่วนครูคนที่ 20 จากผลการพัฒนาไม่ปรากฏหรือไม่มีผลการพัฒนา ผู้วิจัยได้ศึกษาความถูกต้องในการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนพบว่า จากการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนทั้ง 3 ครั้ง เป็นคนที่ไม่มีอคติในตนเอง และเป็นบุคคลที่อยู่ในกลุ่มฉายจุดเด่นแต่เมื่อผู้วิจัยสอบถามไปยังครูโดยตรง ทราบว่ามีตัวแปรแทรกซ้อนทำให้เกิดความลำเอียงในการประเมินคือ ในวันที่มีการประเมินการจัดการเรียนการสอนของตน ครั้งที่ 3 ครูผู้สอนมีภาระงานให้ปฏิบัติจึงมีความคิดว่าตนเองจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไม่ดีตามที่คาดหวังไว้จึงให้คะแนนตนเองลดลงกว่าครั้งที่ 1 และ 2 แต่ยังเป็นบุคคลในกลุ่มฉายจุดเด่น

ทั้งนี้จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับบริบทในการประเมินตนเองของครู ซึ่ง Kremer – Hayon (1935) ได้ให้แนวคิดว่าบริบทในการประเมินตนเองของครูเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมการศึกษาและภาวะในอดีตโดยพิจารณาจากแนวคิดของ (Lewin) ซึ่งระบุว่าพฤติกรรมมนุษย์ (B)

เป็นความสัมพันธ์ที่สภาพแวดล้อม (E) มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล ดังสูตร B = f (E x P) จากเหตุการณ์นี้ทำให้ผู้วิจัยพบว่าการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้ถูกต้องนอกจากจะควบคุมการลดอคติแล้ว ต้องพิจารณาทางด้านบริบทหรือสิ่งแวดล้อมของครูผู้สอนและผู้ให้สารสนเทศด้วย **ครูคนที่ 27** ไม่มีผลการพัฒนาตนปรากฏเพราะคะแนนประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนครั้งที่ 3 ต่ำกว่าครั้งที่ 1 มาก และคะแนนประเมินตนเองครั้งที่ 2 พัฒนาจากครั้งที่ 1 ระดับเล็กน้อย เมื่อพิจารณาความถูกต้องในการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนพบว่า มีอคติในการประเมินตนเองเกี่ยวกับความชังในตนหรือไม่พึงพอใจในการทำงานหรือผลงานของตนจากการประเมินตนเองทั้ง 3 ครั้ง แต่เมื่อพิจารณากลุ่มบุคคลตามแนวคิดของ Antonioni (1996) พบว่า ครั้งที่ 1 เป็นคนกลุ่มฉายจุดเด่น ครั้งที่ 2 เป็นคนไม่คาดคิดว่าจะได้รับผลการประเมินย้อนกลับทางลบ (เพราะคะแนนประเมินตนเองสูงกว่ากลุ่มครูและผู้มีส่วนได้เสีย) ครั้งที่ 3 เป็นคนกลุ่มต้องการพัฒนาเมื่อพิจารณาความสอดคล้องในความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียพบว่า ครั้งที่ 1, 2 และ 3 มีความสอดคล้อง .86 , .76 และ .81 ตามลำดับ ซึ่งในกรณีนี้ผู้วิจัยคิดว่าควรมีโอกาสได้ศึกษาวิจัยเมื่อมีกรณีครูคนที่ 27 อีกต่อไป จากการศึกษาผลการประเมินความถูกต้องในการประเมินตนเองของครูด้วยวิธีการ 2 วิธีดังกล่าว ผู้วิจัยคิดว่าช่วยทำให้ครูได้รู้จักตนเองมากขึ้นเมื่อพิจารณาโดยภาพรวมครูที่มีอคติในการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนมีจำนวนลดลง แต่เมื่อพิจารณาแยกเป็นประเภทอคติ พบว่าครูที่มีอคติในความชังตนหรือไม่พอใจเกี่ยวกับงานของตนและครูที่มีอคติในความกลัวในตนหรืองานของตนมีจำนวนลดลงประเภทละ 2 คน ครูที่มีความหลงตนยังคงมีจำนวนเท่าเดิมแต่ครูที่มีอคติในความรักตนมีจำนวนเพิ่มขึ้น 2 คน จากข้อมูลดังกล่าวตามหลักจิตวิทยาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงบุคคลในเรื่องความคิด ความเชื่อ และการปฏิบัติต้องระยะเวลาผู้วิจัยจึงคาดว่าหากครูได้ทำการประเมินตนเองเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องอีกต่อไปอาจสามารถช่วยลดอคติในการประเมินตนเองได้เพราะการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนเป็นการประเมินตนเองด้วยตนเองเพื่อตนเอง ส่วนการประเมินตนเองเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนของครูแล้วพิจารณาตามประเภทกลุ่มบคคลพบว่า มีความสอดคล้องเพิ่มขึ้น และพบว่าครูมีลักษณะฉายจุดเด่นจำนวนเพิ่มขึ้น ส่วนครูที่ประเมินตนเองเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนไม่สอดคล้องกับกลุ่มมีจำนวนลดลงทั้ง 2 ประเภทคือ ซ่อนจุดเด่น และไม่คาดคิดว่าจะได้ข้อมูลย้อนกลับทางลบ

3.2. ผลการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครู

ผู้วิจัยได้ศึกษาผลการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครู ใน 2 กรณีคือจากสารสนเทศการเรียนการสอนที่ควรปรับปรุงของครู ตามความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสีย ได้แก่ ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหาร และเพื่อนครูที่ทำการสังเกตการสอน และ ได้จากผลการตรวจสอบการพัฒนาของครูตามแนวคิดของ ศิริชัย กาญจนวาสี (1989) ผลการตรวจสอบรายการสารสนเทศ

การเรียนการสอนที่ครูควรปรับปรุงในการประเมินตนเองของครู ครั้งที่ 3 มีจำนวนลดลง และจำนวนครูที่มีสารสนเทศควรปรับปรุงครั้งที่ 3 มีปริมาณลดลงย่อมแสดงว่า สารสนเทศของผู้มีส่วนได้เสียมีประโยชน์ต่อครูในการประเมินตนเองเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนมากและครูมีการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของตนจำนวนมากขึ้นแม้ว่ามีครูจำนวนเพียงเล็กน้อยที่ต้องปรับปรุงการเรียนการสอนของตนตามรายการสารสนเทศที่ต้องปรับปรุง ผู้ที่เกี่ยวข้องอาจต้องใช้ระยะเวลาอีกเล็กน้อยในการให้ความช่วยเหลืออีกต่อไป ส่วนการตรวจสอบผลการพัฒนาครูในระยะระหว่างการประเมินครั้งแรกกับครั้งที่ 3 พบว่า ครูมีการพัฒนา 35 คน (ร้อยละ 87.50) ย่อมแสดงว่า ระบบการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนที่เพิ่มความถูกต้องโดยใช้สารสนเทศจากผู้มีส่วนได้เสีย สามารถช่วยให้ครูมีการพัฒนาการเรียนการสอนของตนมากขึ้น

4. ผลการพัฒนานักเรียน ผลจากการที่ครูมีจำนวนสารสนเทศที่ควรปรับปรุงลดลง และจำนวนครูที่มีคะแนนพัฒนาการจัดการเรียนการสอนเพิ่มขึ้นส่งผลให้นักเรียนได้รับการพัฒนาการเรียนรู้มากขึ้น ดังการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพซึ่งครูจำนวน 7 คน บันทึกว่านักเรียนมีพฤติกรรมการเรียนรู้ดีขึ้น กล้าแสดงออก เช่น ขอนำเสนอผลงานของตนเองหน้าห้องเรียน ครู 12 คน บันทึกสรุปได้ว่า นักเรียนมีความสนใจในการเรียนและมีความกระตือรือร้นมากขึ้น การทำงานกลุ่มของนักเรียนดีขึ้น จากบันทึกดังกล่าวแม้ไม่มีการบันทึกเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแต่เป็นการบันทึกเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักเรียนที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

5. ปัญหาที่พบในการพัฒนาระบบการประเมินตนเองของครู มีดังนี้

5.1. การหาผลการพัฒนาตามแนวคิดของ ศิริชัย กาญจนวาสี (1989) ที่มีการกำหนดคะแนนความคาดหวังสูงสุด ในกรณีครูคนที่ 15, 36 และ 38 ประเมินตนเองในครั้งที่ 2 ได้คะแนนเต็มเท่ากับคะแนนความคาดหวังสูงสุด ผู้วิจัยไม่ได้แนะนำให้ทดลองเพิ่มรายการประเมินตนเองเพื่อให้มีคะแนนเต็มเพิ่มขึ้น เพื่อกำหนดคะแนนความคาดหวังครั้งใหม่เพิ่มตามเพราะผู้วิจัยคิดว่ายังอยู่ระหว่างการพัฒนา ครูใช้คะแนนเต็มเป็นคะแนนความคาดหวังสูงสุด จึงทำให้ไม่สามารถหาผลการพัฒนาในครั้งดังกล่าวได้ แต่หาระยะเวลาระหว่างครั้งที่ 1 ถึง 3 ได้

5.2. กรณีที่มีคะแนนทำได้ครั้งหลังต่ำกว่าครั้งแรก หรือครั้งหลังทำได้เท่ากับครั้งแรก ไม่ควรใช้วิธีการนี้หาผลการพัฒนาเพราะ มีข้อมูลดิบเชิงประจักษ์แล้วว่าไม่มีการพัฒนาเนื่องจากคะแนนลดลง หรือคะแนนเท่ากัน แต่หากต้องการหาทั้งคะแนนพัฒนา หรือคะแนนถดถอย(ค่าออกมาเป็นลบ) เพื่อดูความต่อเนื่องของการพัฒนา อาจสามารถใช้ตามแนวคิดนี้ได้แต่ต้องมีเงื่อนไขว่า คะแนนครั้งแรกของการเปรียบเทียบ ต้องไม่เท่ากับคะแนนคาดหวังสูงสุดเพราะจะทำให้หาค่าไม่ได้ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ พบว่า มีครูที่ไม่มีคะแนนพัฒนาการระยะที่ 1 จำนวน 8 คน ระยะที่ 2 จำนวน 9 คน แต่ในภาพรวมคือระยะเริ่มต้น ถึงระยะสิ้นสุดการทดลองมีครูเพียง 5 คนที่ไม่มีคะแนนพัฒนา

5.3. เกี่ยวกับภารกิจของครูและ ผู้มีส่วนได้เสีย แม้ว่า หน้าที่หลักของครูคือการจัดการเรียนการสอน หน้าที่หลักของศึกษานิเทศก์คือ ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาครู รวมทั้ง นิเทศ ติดตามการจัดการเรียนการสอนของครู ส่วนผู้บริหารที่ต้องทำการนิเทศภายใน ซึ่งเป็นหน้าที่ที่ผู้บริหารต้องปฏิบัติในบทบาทการบริหารงานวิชาการ แต่ครูและผู้มีส่วนเสียต้องปฏิบัติหน้าที่ อื่นอีก ทำให้ส่งผลต่อการดำเนินการไม่ตรงตามตารางที่กำหนด การนี้ ครูและผู้มีส่วนได้เสียต้องมีการประสานงานกันและทำงานร่วมกันแบบกัลยาณมิตร จึงทำให้ได้ข้อมูลและสารสนเทศการเรียนการสอนของตน ส่วนการบริหารจัดการในเรื่องการแสดงความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสีย โดยการประชุมสนทนาซักถามหลังการจัดการเรียนการสอนบางแห่งสามารถทำได้ไม่เต็มที่ แต่ทั้งครูและผู้มีส่วนได้เสียต้องใช้วิธีการประสานงานซึ่งกันและกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลหรือสารสนเทศตามที่ครูต้องการได้ จากการแก้ปัญหาของครูและผู้มีส่วนได้เสียดังกล่าว ทำให้พบว่า ครูมีความสนใจที่จะพัฒนาตนเพิ่มขึ้น ครูได้ทราบทิศทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของตน ผู้มีส่วนได้เสียมีความพร้อมที่จะให้ความรู้แก่ครูเมื่อครูต้องการ ด้วยวิธีการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนดังกล่าวผู้วิจัยพบว่า ศึกษานิเทศก์ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียได้ทำการนิเทศแบบ ครูเป็นศูนย์กลาง (Teacher Centered)

5.4. การใช้คะแนนประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนเปรียบเทียบกับคะแนนเฉลี่ยในการประเมินตนเองของกลุ่มครู 10 คน และ คะแนนเฉลี่ยของผู้มีส่วนได้เสียในการเปรียบเทียบลักษณะการจัดประเภทของบุคคลตามแนวคิดของ Antonioni (1996) นั้น ไม่เหมาะสมในประเด็นใช้คะแนนเฉลี่ยในการประเมินตนเองของกลุ่มครู เป็นเกณฑ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องในการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน เพราะมีครูบางคนยังมีความลำเอียงในการประเมินตนเองจากการวัดอคติในการประเมินตนเองโดยตอบแบบความคิดความเชื่อ และการปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของตน แต่การใช้คะแนนเฉลี่ยของผู้มีส่วนได้เสียเป็นเกณฑ์เปรียบเทียบนั้นเป็นเกณฑ์ที่ดี เพราะการมีคะแนนเป็นข้อมูลจากผู้มีส่วนได้เสียหลายแหล่งมาเฉลี่ยใช้ เป็นเกณฑ์ย่อมให้ค่าความตรงมากขึ้น ในงานวิจัยครั้งนี้ได้นำคะแนนของผู้มีส่วนได้เสีย ได้แก่ จากศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียน และเพื่อนครู อย่างน้อย 3 แหล่ง หรือบางกลุ่มมีคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนระดับชั้น ป.5-ม.3 มาเฉลี่ยเป็นเกณฑ์ของผู้มีส่วนได้เสีย และจากการวิเคราะห์ความสอดคล้องของผู้มีส่วนได้เสีย จากคะแนนความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนของครูพบว่า มีความสอดคล้องกันระดับสูง

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ด้านการบริหารงาน

1.1 การวางกลไกการประเมินตนเองในแผนการทำงานตามปกติ ต้องมีการวาง

แผนงานร่วมกัน

1.2 การวางกลไกการประเมินตนเองในแผนการทำงานตามปกติ ต้องมีการวางแผนงานร่วมกันในระดับเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียนคือ ศึกษานิเทศก์ วางแผนร่วมกันกับผู้บริหารโรงเรียนดำเนินงานตามระบบ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นนี้ และสอดแทรกเข้าไปในงานนิเทศของเขตพื้นที่ควบคู่ไปกับการนิเทศภายในโรงเรียน

1.3 การเตรียมความพร้อมของบุคลากรในการประเมินตนเอง ควรมีการวางแผนการปฏิบัติงานร่วมกัน โดยสร้างความความตระหนักให้แก่ครูเกี่ยวกับการประเมินตนเองของครูก่อนและผู้มีส่วนได้เสียต้องมีความรู้ความสามารถ พร้อมที่จะให้สารสนเทศแก่ครู

1.4 การสร้างสภาพที่เอื้อต่อการใช้ ควรใช้ระบบ การประเมินตนเองของครูสอดแทรกไปในการประเมินผลงานทางวิชาการของครู และการพัฒนาครู โดยเขตพื้นที่การศึกษาให้การสนับสนุนดูแลครูอย่างต่อเนื่อง

2. การประเมินตนเองของครู

2.1. ครูต้องประเมินตนเองโดยคำนึงถึงข้อมูลที่ตรงตามสภาพและความเป็นจริง

2.2. ผู้ที่มีส่วนได้เสียที่ครูขอความร่วมมือ ต้องเป็นผู้รู้ในเรื่องที่สอน หรือมีหน้าที่โดยตรงที่ต้องเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนของครู เพราะจะสามารถให้ความรู้แก่ครูได้และทำให้ครูประเมินตนเองเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนได้ตรง

2.3. กลุ่มครูที่มีความสนใจในการประเมินตนเองเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ต้องประเมินตนเองตามความเป็นจริงเพื่อให้ได้ค่าเฉลี่ยของคะแนน ของกลุ่มครูเชื่อถือได้และจะนำไปสู่การช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการพัฒนาการเรียนการสอนของตน คือเป็นแรงกระตุ้นในกลุ่มครูที่มีความสนใจในการประเมินตนเอง ช่วยกันพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของตนให้ดีขึ้นเพื่อให้ทุกคนในกลุ่มมีสภาพการจัดการเรียนการสอนที่ดีใกล้เคียงกันให้มากที่สุด

2.4 การนำระบบไปใช้นั้น ครูผู้ใช้ต้องเป็นผู้ที่มีความตระหนัก และมีความสนใจที่จะพัฒนาตนเองเป็นพื้นฐาน พร้อมทั้งเป็นผู้เปิดเผยตนเอง(Self-disclousure) คือต้องให้ผู้มีส่วนได้เสียได้รู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของตน เปิดเผยความคิดของตนเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนและเป็นผู้ยอมรับข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ซึ่งอาจเป็นสิ่งที่ตนเอง ทราบแล้วหรือเป็นสิ่งที่ตนยังไม่ทราบ ทั้งนี้เป็นไปตามแนวความคิดสัมพันธภาพระหว่างบุคคลของ Luft (1984)

4. การหาผลการพัฒนา เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของตนโดยวิธีการของ ศิริชัย กาญจนวาสี (1989) ครูควรกำหนดคะแนนคาดหวังสูงสุด (Max) ที่จะประเมินตนเองโดยคำนึงถึงศักยภาพของตนเองว่าสามารถปฏิบัติงานได้เพียงใด หากทำได้ตามที่กำหนดไว้แล้ว สามารถเพิ่มคะแนนคาดหวังสูงสุด ขึ้นไปอีก ในกรณีที่ใช้แบบทดสอบที่ประกอบไปด้วย ข้อสอบที่มีค่าความยากสูง (P_i สูง) หรือแบบวัดแบบมาตราประมาณค่า ที่ผู้ตอบมีโอกาสหรือ สามารถ

ทำคะแนน ตามรายการที่วัดได้สูง ควรกำหนดคะแนนคาดหวังสูงสุดไว้คือคะแนนเต็ม เพื่อป้องกันการทำคะแนนได้สูงกว่าคะแนนที่คาดหวังเพราะจะทำให้ร้อยละของคะแนนพัฒนาเกินร้อย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการวิจัยเปรียบเทียบระหว่าง การให้ครูประเมินตนเองตามระบบนี้ กับ การอบรมให้ครูรู้วิธีการประเมินตนเอง แล้วนำผลการประเมิน 2 กลุ่ม มาเปรียบเทียบกัน

2. ควรมีการวิจัยต่อไปว่าผู้มีส่วนได้เสียกี่แหล่งจึงจะใช้ได้ดี และควรมีน้ำหนักความสำคัญแตกต่างกันอย่างไร

3. พัฒนาแบบบันทึกสำหรับครูในการประเมินตนเอง ให้มีบันทึกง่าย ๆ และไม่เป็นภาระของครูมากนัก

4. ควรทดลองใช้วิธีการเปรียบเทียบลักษณะประเภทของกลุ่มบุคคล ตามแนวคิดของ Antonioni (1996) ในการตรวจสอบที่เพิ่มความถูกต้องในการประเมินตนเองของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนในการอบรมครูที่มีการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง โดยมีการแบ่งกลุ่มให้ครูประเมินผลงานของกันและกันในกลุ่มแล้วใช้คะแนน เฉลี่ยของกลุ่มครู เป็นเกณฑ์ของกลุ่มครู ใช้คะแนนเฉลี่ยของพี่เลี้ยงกลุ่ม วิทยากรประจำกลุ่มและผู้ประเมินการอบรม เป็นคะแนนเฉลี่ยของผู้เกี่ยวข้อง และให้ครูประเมินตนเอง ทั้งนี้เพื่อให้ครูตรวจสอบตนเองและคณะทำงานในการพัฒนาครูสามารถนำผลการประเมินไปใช้วางแผนการพัฒนาครูต่อไปได้อย่างถูกต้อง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย